

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ
ОДЕСЬКОЇ, МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ
ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ - 2010**

МОНІТОРИНГОВИЙ ЗВІТ

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВГО “КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ”

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ
ОДЕСЬКОЇ, МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ
ОБЛАСТЕЙ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ — 2010:**

МОНІТОРИНГОВИЙ ЗВІТ

ОДЕСА - 2010

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ ОДЕСЬКОЇ, МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ — 2010: МОНІТОРИНГОВИЙ ЗВІТ / ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВГО «КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ» - РЕД. БРИНОШ І.В. - ОДЕСА, 2010. - 44 С.

Авторський колектив: Бринош І.В., Бойко А.М.

Видання вміщує результати моніторингу реалізації професійних прав журналістів Одеської, Миколаївської та Херсонської областей під час місцевих виборів в Україні в 2010 році, який проводився Одеською обласною організацією ВГО «Комітет виборців України» спільно з місцевими партнерами. Акценти в цій брошурі зроблено на виявленні основних тенденцій порушень прав журналістів, їх особливості, динаміку та регіональну специфіку. Крім цього, видання містить основні тенденції участі ЗМІ у виборчому процесі, результати громадського обговорення виявлених проблем, напрацьовані рекомендації стосовно їх усунення та (або) мінімізації. Брошура адресована журналістам, редакторам та власникам всіх видів засобів масової інформації України (їх професійним спілкам), експертам, представникам органів влади, об'єднань громадян, а також всім іншим, кому небайдужа подальша доля незалежної української журналістики.

В друкованому вигляді брошура розповсюджується безкоштовно. Всю інформацію, викладену у виданні, Ви можете знайти також на Інтернет-сторінках Одеської обласної організації ВГО Комітет виборців України www.cvu.od.ua та www.izbirkom.od.ua.

Ця брошура видана в рамках реалізації проекту Одеської обласної організації ВГО Комітет виборців України “Журналісти в місцевих виборах 2010 року: навчання, просвіта, захист”, за фінансової підтримки Міжнародного фонду “Відродження”.

Висловлені у виданні думки є авторськими, являються відповідальністю ООО ВГО КВУ і не обов'язково відображають погляди МФ “Відродження”.

© Одеська обласна організація ВГО “Комітет виборців України”, 2010

© Бринош І.В., Бойко А.М., 2010

REALIZATION OF JOURNALIST PROFESSIONAL RIGHTS IN ODESSA, NIKOLAYEV AND KHERSON REGIONS DURING THE LOCAL ELECTIONS – 2010: MONITORING REPORT /ODESSA REGIONAL ORGANIZATION OF ALL-UKRAINIAN NGO “COMMITTEE OF VOTERS OF UKRAINE” – ED. BRINOSH I. – ODESSA, 2010. 44 C..

Publication contains results of monitoring of realization of journalist's professional rights in Odessa, Nikolaev and Kherson regions during the local elections in Ukraine in the 2010 year. Monitoring was made by Odessa Regional Organization of All-Ukrainian NGO “Committee of Voters of Ukraine” together with local organizations. This brochure pays an attention to the detection of the main trends of the journalist's rights violation, their features, dynamics and region's specificity. Also publication shows the main trends of the media's participation in the electoral process, results of the civil discussion of the detected problems, developed recommendations for solving and (or) minimization these problems. The brochure addressed to journalists, editors and holders of the all kinds of media (their labor unions), experts, representatives of the authority, civic associations and others, who interested in the future of the independent journalism.

The brochure in the printed form is distributed free. Also all the information from the publication can be found on the web pages of the Odessa Regional Organization of All-Ukrainian NGO “Committee of Voters of Ukraine”: www.cvu.od.ua, www.izbirkom.od.ua

This brochure is published within the framework of the project of the Odessa Regional Organization of All-Ukrainian NGO “Committee of Voters of Ukraine” “Journalists in the Local Elections in 2010 year: training, education, protection” with financial support of the “International Renaissance Foundation”.

Odessa Regional Organization of All-Ukrainian NGO “Committee of Voters of Ukraine” is responsible for the conclusions in the publication. These conclusions belong to authors and don't show the views of the “International Renaissance Foundation” necessarily.

© Odessa Regional Organization of All-Ukrainian NGO “Committee of Voters of Ukraine”, 2010

© Brynosh I., Boiko A., 2010

ЗМІСТ

Вступ	5
Про проект	7
Основні порушення прав журналістів Одеської, Миколаївської та Херсонської областей під час місцевих виборів 2010 року	13
Засоби масової інформації у виборчому процесі: основні тенденції.....	21
Що далі? Результати громадського обговорення проблем.....	25
Рекомендації	32
Замість епілогу.....	37

ВСТУП

Успішне функціонування всіх механізмів сучасної демократії, залученість громадян до політики, їхня політична компетентність, здатність робити усвідомлений вибір і приймати раціональні рішення - все це напряму залежить від засобів масової інформації, їх здатності надати об'єктивну, повну та незаангажовану інформацію. Роль і суспільна відповідальність ЗМІ в сучасному демократичному процесі помітно зростає, і особливо значення набуває під час виборчих кампаній різних рівнів. Рівень професіоналізму, незалежності та захищеності журналістів відображається не лише на якості та об'єктивності висвітлення виборчого процесу, а й на здатності ЗМІ здійснювати громадський контроль в якості т.з. "четвертої влади".

Після прийняття рішення про проведення місцевих виборів 31 жовтня 2010 року, перед ЗМІ та журналістами чітко постали явні випробування на професійність, об'єктивність та незалежність. Зокрема, абсолютно нові правила гри і нове законодавство, складна суспільно-політична ситуація в країні, а особливо на місцях. ЗМІ та журналісти стали перед реальною загрозою через слабку поінформованість та недостатність інформації, відсутність досвіду та власну незахищеність, втратити важливий зв'язок з виборцем, його довіру. В кінцевому випадку це могло призвести до значного зниження рівня прозорості, від-

критості та демократичності чергових виборів в Україні, а також втрати мас-медіа свого особливого місця в масових інформаційно-комунікативних процесах.

Добре усвідомлюючи актуальність та складність вказаних проблем, Одеська обласна організація ВГО "Комітет виборців України" в максимально оперативному режимі розробила програму "Журналісти в місцевих виборах 2010 року: навчання, просвіта, захист", завдяки програмі "Засоби масової інформації" МФ "Відродження" віднайшла фінансування на її виконання, і спільно з місцевими партнерами провела комплекс заходів, направлених на сприяння реалізації та захисту прав журналістів під час виборчого процесу трьох областей Півдня України (Одеської, Миколаївської та Херсонської).

Як показали подальші події місцевих виборів 2010 року в Україні, актуальність і необхідність проекту реально "зашкалила". Проведені заходи знайшли широку підтримку і неприхований інтерес з боку безпосередньої цільової аудиторії. Підготовлені просвітницькі матеріали просто "розліталися" серед журналістів і часто в непростих діалогах з представниками виборчих комісій ставали останнім аргументом дотримання закону. Проведені круглі столи запам'яталися активними обговореннями виявлених проблем, пошуком дієвих інструментів їх вирішення.

На нашу думку, реалізація проекту “Журналісти в місцевих виборах 2010 року: навчання, просвіта, захист” дала змогу досягти двох основних важливих результатів.

По-перше, проведеними заходами в площині навчання, просвіти та захисту журналістів, вдалося (хочаб на локальному рівні) підвищити рівень професіоналізму, незалежності та захищеності представників ЗМІ, досягти більш якісного та об’єктивного висвітлення виборчої кампанії.

По-друге, результати проведеного моніторингу продемонстрували загальну тенденцію звування професійних прав та збільшення кількості фактів порушень прав журналістів під час виборів, зниження рівня прозорості та відкритості виборчого процесу місцевих виборів 2010 року.

Відповідно, основним завданням цієї брошури ми бачимо привернення уваги журналістів та власників ЗМІ, широкої громадськості, органів влади, організацій громадянського суспільства до виявлених порушень прав журналістів та ЗМІ під час виборчих процесів.

Основний меседж видання - необхідно спільними зусиллями здійснити ряд законодавчих, організаційних, процедурних та інших змін з тим, щоб ліквідувати причини основних порушень прав журналістів та ЗМІ під час виборчого процесу і вже

на наступних виборах в Україні досягти якісно нового рівня прозорості, відкритості та демократичності.

Маємо надію, що дане видання спровокує поштовх до впровадження прогресивних змін задля посилення впливу ЗМІ на розвиток демократичного суспільства та правової держави в Україні.

Анатолій Бойко

голова Одеської обласної організації ВГО “Комітет виборців України”

Ігор Бринош

керівник юридичного відділу Одеської обласної організації ВГО “Комітет виборців України”

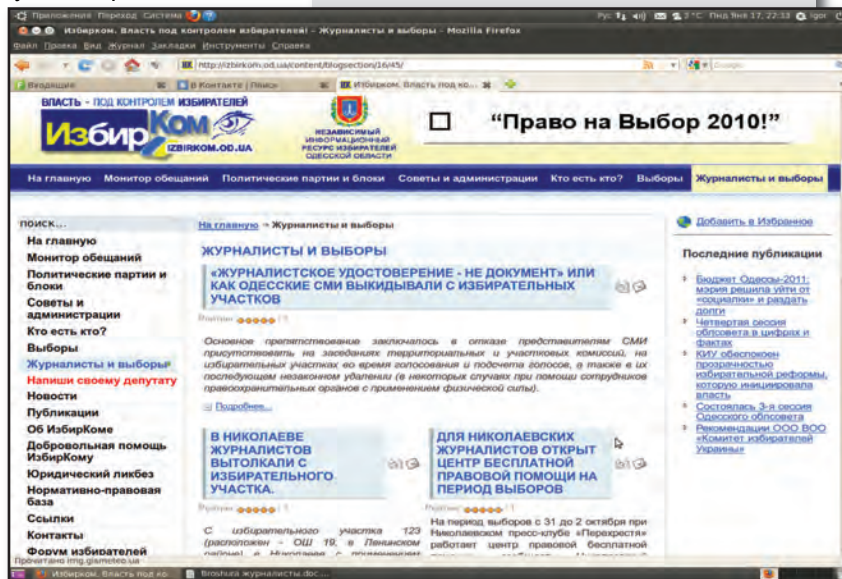
ПРО ПРОЕКТ

В рамках програми “Журналісти в місцевих виборах 2010 року: навчання, просвіта, захист”, незважаючи на швидкоплинність “урізаної” виборчої кампанії місцевих виборів 2010 року, в тісній співпраці з Херсонським обласним відділенням ВГО «Комітет виборців України» та Миколаївським прес-клубом «Перехрестя» (при обласній організації Національної спілки журналістів України), Одеській організації Комітету виборців України вдалося ефективно реалізувати запланований комплекс заходів, направлених на навчання, просвіту та захист журналістів.

- Була створена та постійно інформаційно наповнювалася спеціальна рубрика “Журналісти та вибори” на Інтернет-ресурсі Одеської обласної організації ВГО КВУ «ІзбірКом» <http://www.izbirkom.od.ua>

Окрім цього, в друкованих та електронних ЗМІ, в ефірі телевізійних каналів постійно під час виборів розміщувалася інформація про актуальні для журналістів події, процедури, проблеми, рекомендації тощо.

На фото: так виглядала спеціальна інформаційна рубрика для журналістів на інтернет-ресурсі <http://www.izbirkom.od.ua>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ ОДЕСЬКОЇ, МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ- 2010

● З метою ознайомлення журналістів з особливостями виборчого законодавства місцевих виборів 2010 року і статусом представників ЗМІ, надати можливість краще зрозуміти роль і функції журналістів у висвітленні виборчого процесу, навчити грамотно захищати свої професійні права - було проведено три тренінга для журналістів (30.09.2010 р. та 28.10.2010 р. - в м. Одесі, 28.10.2010 р. - в м. Херсоні, загалом близько 60 учасників).

● З метою допомогти журналістам більш ефективно реалізувати та захистити свої професійні права під час місцевих виборів, було підготовлено та поширено в межах Одеської, Миколаївської та Херсонської областей серед редакцій та журналістів всіх ЗМІ 3100 одиниць просвітницьких матеріалів. А саме, розроблені спільно з Головним управлінням юстиції в Одеській області «Пам'ятки журналіста на місцевих виборах 2010 року» (12 сторінок з основною інформацією стосовно ключових виборчих процедур, прав та

▲ 28.10.2010 р., прес-центр “Паритет”
На фото: тренінги для журналістів в м. Одесі:

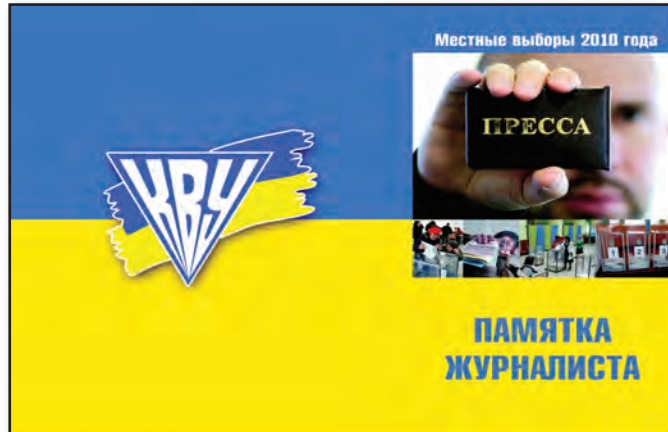
▲ 30.09.2010 р., Одеська обласна державна адміністрація

обов'язків представників ЗМІ, консультаціями стосовно можливих типових порушень, контактами територіальних виборчих комісій, органів ведення Державного реєстру виборців, експертних організацій тощо), три види двохсторонніх карток-порадників ("Професійні права журналістів", "Права журналістів під час виборів", "Правова відповідальність").

- З метою надання журналістам консультацій, первинної та вторинної правової допомоги, юридичного супроводу при можливих адміністративних та

(чи) судових оскарженнях, було організовано та забезпечено функціонування трьох Центрив правової допомоги журналістам та ЗМІ під час виборів. В Одеській області такий центр діяв на базі Одеської обласної організації ВГО «Комітет виборців України», в Миколаївській області — на базі Миколаївського прес-клубу «Перехрестя», в Херсонській області — на базі Херсонського обласного відділення ВГО «Комітет виборців України». В рамках цих центрів додатково працювали також "гарячі" телефонні лінії, в день голосування 31.10.2010 року та день потому — в цілодобовому режимі. Також в день голосування в

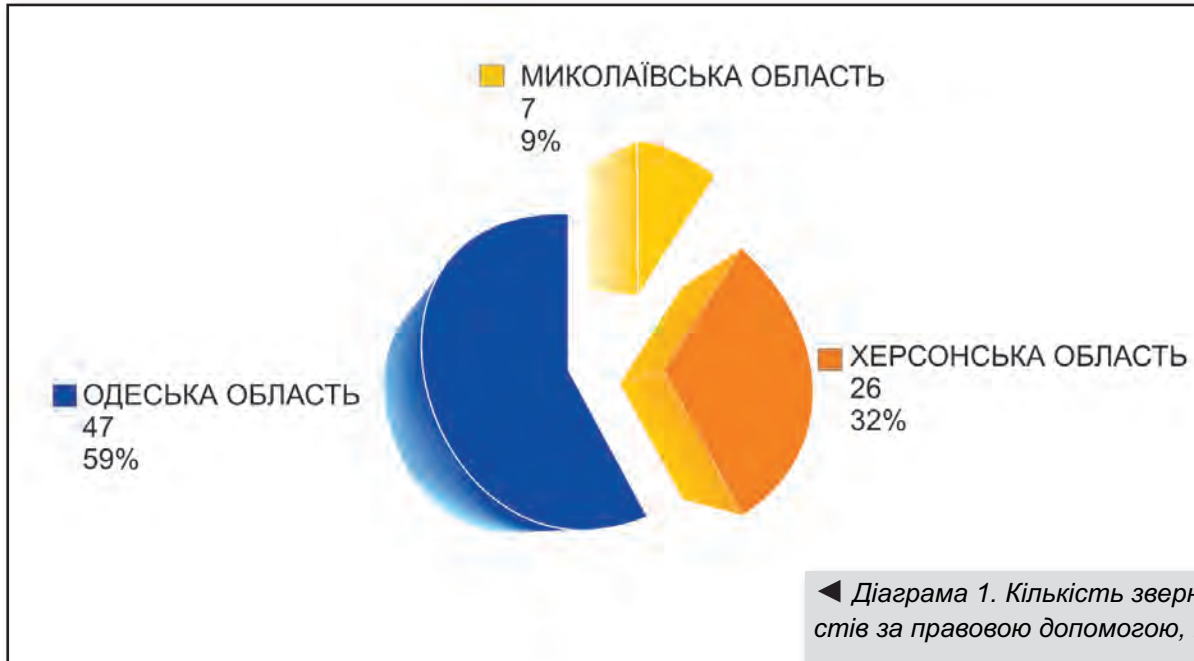

▲ На фото: так виглядали правопросвітницькі друковані матеріали для журналістів ▲

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ ОДЕСЬКОЇ, МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ- 2010

зв'язку з випадками резонансних та грубих порушень прав журналістів були неодноразові виїзди юристів на місце події (територіальні та дільничні виборчі комісії) для надання необхідної допомоги в "польових" умовах (допомога в складанні скарги, документуванні порушення тощо). Завдяки такій діяльності правову

допомогу отримали всього близько 80 представників ЗМІ. Завдяки сприянню та правовому супроводу юристів Центрів, органами прокуратури наразі розглядаються щонайменше дві справи стосовно перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ст. 171 Кримінального кодексу України).

Протягом виборчого процесу відслідковувалися факти порушень прав журналістів та основні тенденції участі ЗМІ у виборах, в результаті чого було підготовлено моніторингові звіти стосовно реалізації прав журналістів в місцевих виборах 2010 року окремо по Одеській, Миколаївській та Херсонській області. Завдяки проведенню серії регіональних круглих столів “ЗМІ та місцеві вибори: проблеми та пер-

спективи” (23.11.2010 р. - м. Одеса, 25.11.2010 р. - м. Херсон, 26.11.2010 р. - м. Миколаїв), вдалося разом з журналістами та іншими представниками ЗМІ, експертами, представниками правоохоронних органів обговорити наявні проблеми, узгодити рекомендації.

▼ На фото: один з “круглих столів”, м.Херсон

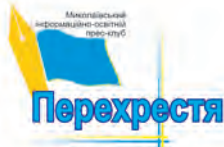
ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВГО “КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ”
ДЯКУЄ ЗА ПЛІДНУ СПІВПРАЦЮ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ:

- за фінансову підтримку

- за діяльність в якості місцевого партнера в Херсонській області

- за діяльність в якості місцевого партнера в Миколаївській області

- за допомогу у підготовці право-просвітницьких матеріалів та заходів

PRESSA

- всім журналістам та представникам ЗМІ за небайдужість і бажання змінити ситуацію на краще

ОСНОВНІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ ОДЕСЬКОЇ, МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2010 РОКУ

Моніторинг реалізації професійних прав журналістів проводився Одеською обласною організацією ВГО «Комітет виборців України», Херсонським обласним відділенням ВГО

«Комітет виборців України» та Миколаївським пресклубом «Перехрестя» (при обласній організації Національної спілки журналістів України) протягом всієї виборчої кампанії, особливо «пильно» на її заключній стадії - безпосередньо в день голосування 31 жовтня, під час підрахунку голосів та встановленні результатів виборів. Збір та аналіз інформації здійснювався з використанням максимально можливої кількості джерел: - повідомлення офіційних спостерігачів ВГО «Комітет виборців України» та журналістів газет «ІзбірКом» (Одеса) і «Вільний вибір» (Херсон); - звернення журналістів на телефонні номери «гарячих» ліній та до регіональних Центрів правової допомоги журналістам; - публікації в засобах масової інформації; - безпосе-

редне спілкування з редакторами ЗМІ та журналістами; - інформація від органів державної влади та правоохоронних органів; - інформація, отримана завдяки особистим контактам експертів проекту, що здійснювали моніторинг.

За результатами моніторингу, можна чітко констатувати ряд основних тенденцій:

1. В Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, в період виборчого процесу місцевих виборів зразка 2010 року, зафіксовано значну кількість фактів перешкоджання професійній діяльності представників ЗМІ (особливо в Одеській області), що дає підстави говорити про системну проблему, а не окремі випадки «непорозумінь». Дана тенденція відчутно знизила прозорість і публічність виборчого процесу, а також істотно обмежила можливості журналістів в реалізації власних професійних прав, зокрема щодо повноцінного висвітлення виборчої кампанії. Чітко проявилися і регіональні особливості, вочевидь, безпосередньо пов'язані з активністю політичних процесів та накалом виборчих страстей безпосередньо на місцях. Так, Одеська область (особливо м. Одеса) «відзначилася» систематичними та чисельними порушеннями професійних прав журналістів під час місцевих виборів. В той же

час, в Херсонській і особливо в Миколаївській області, в цьому плані було значно “тихіше” і відмічені лише окремі порушення прав журналістів.

2. Найбільша кількість фактів перешкоджання діяльності представників ЗМІ зафіксована з боку виборчих комісій різного рівня, їх посадових осіб, представників правоохоронних органів. Проявлялося це у відмові представникам ЗМІ надавати повний обсяг інформації про підготовку та хід виборчого процесу; бути присутніми на засіданнях територіальних та дільничних виборчих комісій, на виборчих дільницях під час голосування та підрахунку голосів; незаконному видавленні з приміщень виборчих дільниць (в деяких випадках за допомогою співробітників Міністерства внутрішніх справ із застосуванням фізичної сили).

3. Серед основних причин перешкоджання професійній діяльності ЗМІ можна виділити нечітко прописане виборче законодавство, низький рівень компетентності членів виборчих комісій (особливо дільничних) і незнання ними законодавства стосовно прав ЗМІ та журналістів, відсутність подальшого адміністративного та (чи) судового оскарження порушень з боку ЗМІ (останні, як правило, зупинялися на стадії привернення громадської уваги), відсутність ефективної реакції правоохоронних органів на подібні порушення (зокрема МВС).

ОСНОВНІ ПОРУШЕННЯ.

Перешкоджання професійній діяльності ЗМІ та журналістів, порушення їхніх професійних прав: ненадання інформації про хід підготовки і проведення виборів; ненадання можливості ознайомитися з документами виборчих комісій (у тому числі рішеннями); порушення права присутності на засіданнях комісії, на виборчій дільниці в день голосування, під час підрахунку голосів; заборона проводити фото-відео-аудіо запис.

Ключові факти напередодні дня голосування 31 жовтня 2010 року:

■ Багато територіальних виборчих комісій (ТБК) та дільничних виборчих комісій (ДВК) в ході виборчої кампанії не дотримувалися норми про обов'язковість розміщення своїх рішень на інформаційних стендах (в деяких їх просто не було), про завчасне сповіщення ЗМІ про місце і час своїх засідань, а також про надання інформації представникам ЗМІ. Деякі комісії вимагали від журналістів спеціальної акредитації, хоча норми законодавства цього не вимагають. Також мали місце випадки відмови журналістам в ознайомленні з документацією виборчих комісій. Якщо інформація і надавалася, то, здебільшого, неоперативно і неповно.

■ 16 жовтня 2010 року кореспондент газети «Вільний вибір» та Інтернет-видання «Політична Херсон»

щина» Галина Бахматова вирушила на засідання Херсонської міської територіальної виборчої комісії. Двері в будівлю міськради, де знаходиться виборча комісія, була закрита. Журналістка постукала в центральні двері, через вузьку щілину пред'явила посвідчення журналіста і заявила про бажання пройти на засідання виборчому. Охоронець через напівзакриті двері пояснив, що у нього є наказ першого заступника херсонського міського голови, М. Соловйова нікого на засідання виборчої комісії не впускати, відповідно і журналіста він не впустить. Також на засідання територіального виборчому не були допущені інші журналісти, деякі з яких були кандидатами в депутати від «неправящих» партій. За даним фактом Г. Бахматовою був складений акт про порушення, а також подано відповідну заяву до міліції.

■ 28 жовтня 2010 року мав місце резонансний інцидент з перешкоджанням у доступі представникам ЗМІ і суб'єктів виборчого процесу на виїзне засідання Одеської міської ТВК, яке проходило у видавництві «Чорномор'я» і на якому одеські дільничні виборчі комісії отримували бюлетені. Так, початок засідання пройшов за закритими дверима і під охороною співробітників МВС. Представникам ЗМІ лише на короткий час дозволили зайти до приміщення, де знаходилися бюлетені, а потім попросили покинути його, мотивуючи це замалим розміром приміщення і тим, що воно знаходиться в режимному об'єкті. Однак, через кілька

годин після початку засідання, завдяки наполегливим вимогам, представники ЗМІ і суб'єкти виборчого процесу всеж таки змогли потрапити на засідання виборчому і спостерігати за процесом видачі бюлетенів.

■ Напередодні та в день голосування миколаївські Інтернет-сайти «Новости N», «Преступности.нет», «Mukola.net» піддавалися хакерським атакам. Проте прямих доказів, що це були цілеспрямовані спроби перешкодити висвітленню виборчого процесу наразі немає. Веб-майстрам вдавалося відбити атаки, але сайти деякий час працювали в обмеженому режимі. До редакції сайту «Преступности.нет» надходили сигнали з погрозами «знищити сайт».

Ключові факти в день голосування 31 жовтня 2010 року:

■ В день голосування 31.10.2010 року (рано вранці), журналіста газети «Сегодня» на дільниці № 0503 (СШ № 48 м. Одеси) виборча комісія намагалася видворити за межі дільниці, вимагаючи додатково до журналістського посвідчення паспорт громадянина України.

■ В день виборів головою ДВК дільниці № 21755, що знаходиться в Херсонській СШ №51, було спровоковано ситуацію, буцімто офіційні спостерігачі та журналісти втручаються в роботу комісії. При проведенні фото-відео-аудіо записів на адресу журналістів лунали погрози. Провокація була задумана з метою подаль-

шого позбавлення права перебування на території дільниці окремих “неугодних” журналістів та спостерігачів. Але ця спроба виявилася марною, оскільки всі події були відзняті на відео і після прибуття на місце наряду міліції продемонстровані правоохоронцям. Відзняте з місця події відео можна переглянути за наведеним посиланням: <http://polit-kherson.info/new/mistcevi-vibory/7772-2010-10-31-14-15-14.html>.

■ За інформацією знімальної групи одеського телеканалу «Медіа-інформ», в день голосування 31.10.2010 року на дільниці № 05311 (Київський район м. Одеси), представник дільничної комісії попросив знімальну групу (журналіст і оператор) покинути приміщення комісії. Своє прохання він мотивував тим, що на дільницю має приїхати група від іншого телеканалу і «журналістів буде забагато».

■ В день голосування 31 жовтня 2010 року грубо видворили знімальну групу одного з миколаївських телеканалів з виборчої дільниці № 123, розташованої в ЗОШ № 19 (Ленінський район м. Миколаєва). Знімальна група ТРК “НІС-ТВ” (журналісти Анастасія Прокоф’єва та Сергій Бичков) мала намір зняти процес підрахунку голосів на виборчій дільниці. З цією метою вони зареєструвалися на виборчій дільниці в журналі присутніх. Однак о 21.50 (тобто за десять хвилин до закриття виборчої дільниці) голова ДВК безпідставно (і без будь-якого рішення дільничної виборчої комісії) почав вимагати від журналістів покинути приміщення.

А потім за допомогою двох невстановлених осіб, застосовуючи фізичну силу, виштовхав їх на вулицю. Відразу після цього виборча дільниця була закрита комісією зсередини, не дочекавшись закінчення відведеного для голосування часу. При цьому знімальній групі погрожували розбити відеокамеру і висловлювали образи на їх адресу. Такі дії голови ДВК містять в собі ознаки злочину, передбаченого Кримінальним Кодексом України (ст. 171 “Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналіста”). Надалі з приводу цього порушення народним депутатом України Геннадієм Задирко було направлено депутатське звернення Генеральному прокурору України з вимогою провести кваліфіковану перевірку та вжити заходів до порушників закону. За інформацією прес-секретаря Миколаївської обласної прокуратури, наразі справа знаходиться на контролі Генеральної прокуратури, безпосередню перевірку проводить прокуратура Ленінського району м. Миколаєва, яка і надасть правову оцінку ситуації на дільниці. Відеоматеріали журналістів з місця події можна переглянути за наступним посиланням: <http://zadira.info/news/7212/>

■ Кореспондента газети «ІзбірКом» вранці 31.10.2010 р., як і багатьох інших журналістів та суб’єктів виборчого процесу, не допустили до будівлі за адресою м. Одеса, вул. Канатна 83, де розташувалася Одеська міська територіальна виборча комісія. Співробітник міліції, який перебував на вході, повідомив,

що у нього є особисте розпорядження голови Одеського міськвиборчкому Олександра Ахмерова нікого не впускати. Правда, ближче до полудня того дня доступ до комісії все ж таки був забезпечений.

■ За інформацією знімальної групи “Міських новин” одеської телекомпанії “STV”, щонайменше на трьох виборчих дільницях м. Одеси, перед самим підрахунком голосів, за надуманими формальними причинами голови дільничних виборчих комісій (одноосібно або організував з процедурними порушеннями стихійне голосування комісії) видворяли журналістів разом з операторами і камерами за межі дільниць. Активно при цьому сприяли комісії представники міліції, завершуючи “процес”. Пояснювали причини своєї поведінки глави таких комісій майже в унісон: «журналістське посвідчення - це не документ, потрібен паспорт». В окремих випадках у бік журналістів після їх видалення з виборчих дільниць лунали погрози з вимогами знищити відзнятий матеріал. Відеоматеріали журналістів з місця події можна переглянути за наступними посиланнями:

http://od-news.com/index.php?option=com_content&task=view&id=14617&Itemid=2

http://od-news.com/index.php?option=com_content&task=view&id=14806&Itemid=2

<http://rutube.ru/tracks/3747265.html?v=2018aecded3cbb7ed5676a77156ff6e5>

■ На виборчій дільниці №311 виборчого округу № 54 (м. Одеса), голова дільничної виборчої комісії в грубій і цинічній формі намагалася видалити знімальну групу одного з одеських телеканалів. Цитуючи голову комісії, виглядало це наступним чином: “Голосуємо - протокол - міліція - виводимо”. Відеоматеріал журналістів з місця події можна переглянути за наступним посиланням:

<http://verbo-honorado.livejournal.com/28882.html>

Ключові факти під час підрахунку голосів та встановлення результатів виборів:

■ Вдень 01.11.2010 року голова Одеської міської територіальної комісії Олександр Ахмеров за власним, одноосібним, рішенням відмовив журналістам ТРК “Новая Одесса” в праві бути присутнім на засіданні міської територіальної комісії простою фразою “Покиньте помещение”. За словами того ж голови територіального виборчого, на деякі виборчі дільниці м. Одеси не були допущені представники ЗМІ внаслідок «непорозуміння та нервової обстановки».

■ Кореспондента газети «ІзбірКом» 3.11.2010 р. не допустили до зали засідань, де проходило безперервне засідання Одеської міської виборчої комісії. Співробітник міліції, який знаходився на вході, пояснив, що у нього є вказівка нікого не впускати і якщо він пропустить журналістів — то полетить з роботи.

■ 4.11.2010 р. кореспондента газети «ІзбірКом» співробітники міліції не допускали до зали засідань, де проходило безперервне засідання Одеської міської виборчої комісії, посилаючись на наявне розпорядження нікого не пускати. Аналогічно не були допущені ще близько п'ятнадцяти представників засобів масової інформації. Молодший сержант міліції, який перешкоджав проходу до зали, «порекомендував» поспілкуватися з його безпосереднім керівництвом. Майор міліції Пиріжнюк В.В. жодним чином не відреа-

гував на перешкоджання журналістській діяльності («Ну що ви хочете від молодшого сержанта?») і порекомендував звернутися безпосередньо до голови комісії О. Ахмерова або інших членів комісії (які знаходилися за закритими міліціонерами дверима). Пізніше на офіційному сайті Одеської міської виборчої комісії Контекст Причорномор'я, з'явилося рішення комісії, згідно з яким вказаний майор міліції (заступник начальника відділу громадської безпеки ОМУ ГУМВС України в Одеській області), серед числа інших правоохоронців, був нагороджений грамотою «За сприяння Одеській міській виборчій комісії Одеської області у здійсненні нею передбачених законодавством України повноважень та значний внесок у забезпечення реалізації конституційних виборчих прав жителів територіальної громади міста Одеси та Одеської області під час чергових виборів депутатів Одеської обласної ради, Одеської міської ради, Одеського міського голови».

■ Кореспонденту газети «ІзбірКом» 19.11.2010 р. голова Одеської міської виборчої комісії О. Ахмеров відмовився надати інформацію про кількість дільниць, на яких голосування було визнано недійсним, на яких був проведений перерахунок голосів, а також за скількома дільницями ще тривають судові тяжби. Причиною відмови було названо відсутність членів комісії, які працюють на платній основі, а також те, що цю інформацію комісія не зобов'язана збирати. Відмовився

Олександр Ахмеров і зареєструвати інформаційний запит журналіста, посилаючись на те, що «його нікуди реєструвати». При цьому голова комісії просив кореспондента назвати статті закону, які зобов'язують його давати представникам ЗМІ інформацію.

Фізичний та психологічний вплив на журналістів
(в тому числі побиття, погрози, інший тиск).

■ 14 вересня 2010 року на звіт міського голови Херсона не було допущено деяких журналістів і депутатів міської ради. Коли журналісту Дементію Білому вдалося «прорватися» на захід, він кілька разів ставив виступаючому меру питання: чому не впускають журналістів на цей захід, адже є вільні місця в залі, а тим більше це публічний захід. За ці дії журналіст був побитий одним з підприємців, близьких до мера (ситуацію описано на сайті «Політична Херсонщина» та інших правозахисних Інтернет-ресурсах). Деякими херсонськими ЗМІ було опубліковано лише негативну оцінку діяльності журналіста Д. Білого без висвітлення позиції самого журналіста щодо цих подій. В усній формі зверталися до журналістів Херсонської обласної телерадіокомпанії та редактора офіційної газети Херсонської міської ради щоб спростувати недостовірну інформацію та висвітлити думку іншої сторони конфлікту, але у відповідь почули, що їм заборонили це робити. Таким чином було зафіксовано тиск на комунальні та державні ЗМІ і журналістів, які в них працюють.

■ 13 жовтня 2010 року пізно ввечері в м. Одесі було скоєно напад на Сергія Братчука, журналіста, політичного оглядача, директора Південного філіалу Українського центру соціальної аналітики, кандидата у депутати Одеської міської ради від партії «Солідарність». За словами С. Братчука, інцидент стався о 22:00 біля входу в під'їзд його будинку. Двоє невідомих, напавши на журналіста зі спини, завдали кілька ударів гострим предметом в область колін. В результаті у С. Братчука — численні розриви сухожиль та м'яких тканин ніг (в Одеському військовому госпіталі йому було накладено 16 швів). За словами медиків, удар був нанесений професійно, з розрахунком завдати травму, яка могла призвести до інвалідності. Цей інцидент Сергій Братчук безпосередньо пов'язує зі своєю професійною діяльністю та участю у виборчій кампанії. Проїшовши медичне обстеження, журналіст подав заяву до правоохоронних органів за фактом нападу і нанесення тілесних ушкоджень. При цьому Сергій Братчук зазначив, що на нього чинився тиск у госпіталі з боку працівників міліції з тим, щоб він визнав побутовий характер травми. Відзначимо, що за даними МВС, 14 жовтня близько 00.30 в приймальне відділення Одеського військового госпіталю Міністерства оборони України звернувся підполковник Збройних Сил України, начальник регіонального медіа-центру Міноборони Сергій Братчук з діагнозом «рана лівой гомілки». «За словами Сергія Братчука, а також у ході перевірки співробітниками Шевченківського від-

ділу міліції міста Одеса було встановлено, що дану травму він отримав близько 23.00 13 жовтня на вулиці Фонтанська дорога № 6 при спробі перелізти через металевий кований паркан Інституту сухопутних військ» - офіційна позиція Одеського облУВС.

■ На виборчій дільниці №21755 (м. Херсон), під керівництвом голови Савельєвої Н.П., не допустили двох офіційних спостерігачів на дільницю. Після втручання редактора газети «Вільний вибір» і спостерігача від Комітету виборців України на захист прав спостерігачів, на адресу останніх пролунали погрози примусового “виставлення” з дільниці. При цьому, членами комісії було викликано наряд міліції. Добре, що всі дії журналістів на дільниці були відзняті на відеокамеру, що і стало доказом неправомірних дій голови комісії і міліціонера. Відзняте з місця події відео можна переглянути за наведеним посиланням:

[http://polit-kherson.info/new/mistcevi-vibory/
7772-2010-10-31-14-15-14.html](http://polit-kherson.info/new/mistcevi-vibory/7772-2010-10-31-14-15-14.html)

■ 1 листопада 2010 (під час нічного підрахунку голосів) офіційні спостерігачі від одного з кандидатів-мажоритарщиків у депутати Одеської міськради (поза виборами - співробітники охоронного агентства кандидата), напали на знімальну групу одеського телеканалу «АТВ» і видворили їх з виборчої дільниці № 259, розташованої в поліклініці № 1 на вулиці Болгарській м. Одеси. По приїзду міліції, і нападники, і журналісти

були доставлені до Хмельницького відділу міліції, де останні подали відповідну заяву. Антон Доценко, журналіст телекомпанії «АТВ»: “на нас накинулися, почали збивати мого оператора з ніг, мене просто впречатали в стінку. Я не міг влаштувати бійку на виборчій дільниці. Мені не дозволяє це ні журналістська етика, ні виховання”. За словами О. Доценко, це явне перешкодження роботі засобів масової інформації.

■ 4 листопада 2010 р. на засіданні Дніпровської територіальної виборчої комісії, журналістові видання «Навколо тебе» (Херсонська область) І. Трубаєву погрожував депутат Херсонської міської ради від Партії регіонів за те, що журналіст проводив відеозапис засідання. Відзняте з місця події відео можна переглянути за наведеним посиланням:

[http://polit-kherson.info/new/mistcevi-vibory/
7804-qg.html](http://polit-kherson.info/new/mistcevi-vibory/7804-qg.html)

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ

У виборчому процесі особливого значення набуває рівень політичної культури, інформованості та захищеності всіх його учасників, що забезпечує зважений діалог різних політичних сил. Засоби масової інформації можуть стримувати політичну конфронтацію в суспільстві, переводячи її у площину діалогу з метою заміни небезпечного протистояння корисним для суспільства порозумінням та співробітництвом різних політичних сил (що так нині актуально). Але існує і реальна небезпека використання ЗМІ з діаметрально протилежною метою - насамперед тих, які контролюються в "ручному режимі". Тоді мас-медіа можуть спрямовуватися проти політичної опозиції з метою її дискредитації. У такому випадку неминучим є спотворення та приховування інформації, що суперечить міжнародним угодам у сфері свободи слова та інформації. Кампанія підтримки у ЗМІ, вміло спрямована та організована, може забезпечити стрімкий злет кар'єри політика. З іншого боку, організована конкурентами кампанія дискредитації може покласти край політичним амбіціям тієї чи іншої особи.

Крім цього, незалежність та самостійність засобу масової інформації у виборчих перегонях безпосереднім чином торкалася і реалізації професійних прав журналістів конкретного ЗМІ.

Зважаючи на вказані закономірності, в рамках проведеного моніторингу відслідковувалися також і основні тенденції участі у виборчому процесі безпосередньо засобів масової інформації.

За результатами моніторингу, серед інших можна чітко виділити декілька основних тенденцій:

1. В ході виборчого процесу мали місце факти тиску на ЗМІ з боку тих чи інших суб'єктів виборчого процесу, органів влади у зв'язку з матеріалами або публікаціями, які розміщували дані ЗМІ і які пов'язані з виборчою тематикою. Особливо це стосується районних ЗМІ (їх засновниками виступають органи влади), які відчували значний тиск із приводу публікацій партій-опонентів.

Ключові факти:

■ У м. Білгород-Дністровському (Одеська область) на телеканалі «Тіра-ТВ» встигли вийти всього два випуски передачі відомого місцевого історика і соціолога Доната Сарани «Соціополіс». Після того, як впливовий кандидат у мери міста (ймовірно незадоволений даними соціологічних досліджень щодо своєї персони, оприлюдненими в ефірі передачі), настійно «попросив» власника телеканалу більше не випускати «Соціополіс» в ефір — цікава програма зникла з екранів ТВ.

■ Було зафіксовано тиск на газету «Котовские известия» (Одеська область). 14 жовтня 2010 року в номері газети був розміщений агітаційний матеріал від кандидата Володимира Таранчука (СПУ). Після цього газета випустила наступний матеріал від 21 жовтня, який спростовує інформацію кандидата (за підписами секретаря міськради, директора гімназії та працівників виконкому). З цієї дати вказана газета, як і інші міські друковані видання, відмовлялися приймати від СПУ жоден матеріал.

■ 18 жовтня 2010 року Білгород-Дністровський міський суд (Одеська область), у відкритому засіданні провів слухання і виніс рішення за позовом кандидата на посаду міського голови І. Хлівненко до муніципальної газети «Советское Приднестровье» та її редактора Галини Титової. Предметом позову були нібито неправдиві відомості, викладені в агітаційній статті проти особистості І. Хлівненко. При цьому позивач вимагав 200 тис. грн моральної шкоди. Причиною судових тяжб стала публікація, спрямована проти Ігоря Хлівненко, підписана відомою в місті журналісткою газети «Торнадо» Олександрою Димченко, яка спеціалізується на «міліцейській» тематиці. В іншому номері газети вийшло спростування від імені Олександри Димченко про те, що вона такої статті не писала. Як пояснила Галина Титова, першу публікацію їй принесла особа від імені Олександри Димченко, а спростування принесла вона сама. Користуючись законом про авторське

право, пред'являючи в суді випуски газети, доводячи законність публікацій та відсутність неправдивості та наявність рівності можливостей, Галина Титова та керує нею газета справу виграла, в позові позивачеві відмовлено.

■ У 14 номері газети «Каховський Вісник» (м. Каховка, Херсонська область) від 29 жовтня 2010 було опубліковано повідомлення від імені Каховської міської організації Партії Зелених України, у якому містилася недостовірною інформація. Зокрема, в повідомленні було зазначено, що «27 жовтня «молода» команда Андрія Дяченко реалізувала свій підлий передвиборчий план: за підтримки безчесних членів Каховської виборчої комісії зняла з виборів Партію Зелених України. Просимо виборців і прихильників нашої партії проголосувати за близьку нам по духу Народну екологічну партію України. Каховська міська організація Партії Зелених України». В даний час справа про захист ділової репутації шляхом спростування недостовірної інформації та відшкодування немайнової шкоди знаходиться на розгляді в Каховському міськрайонному суді.

2. На місцевих виборах зразка 2010 року закріпилася чітка тенденція участі журналістів та представників ЗМІ у виборчому процесі не з точки зору його висвітлення, а безпосередньої участі у передвиборчій гонці в якості кандидатів у депутати різного рівня.

Так, в м. Одесі до міської ради балотувалося більше 40 журналістів, до Одеської обласної ради на 10 чоловік менше. У Миколаївській області в депутати обласної та Миколаївської міської ради балотувалося 12 осіб. В Херсонській області балотувалося 6 журналістів, кандидатів у депутати (по три до Херсонської міської та обласної ради). Активно балотувалися журналісти і до місцевих рад у районах Одеської, Миколаївської та Херсонської областей.

Слід зазначити, що самі працівники ЗМІ пояснювали своє прагнення до влади по-різному. Хтось відверто говорив про любов до публічності, хтось стверджував, що хоче щось змінити, інші віджартовувалися, що бажають відчутися «як це бути депутатом». Більш того, в ході виборчого процесу журналісти активно обговорювали цю тенденцію. Прикладом цього є кілька проведених публічних заходів: круглий стіл «Що хочуть змінити журналісти, йдучи у владу?» (15 жовтня 2010 року, м. Одеса, ІА «Контекст-Причорномор'я»), засідання Клубу журналістів «13» на тему «Підсумки виборів: погляд журналістів - учасників виборчої кампанії» (2 листопада 2010 року, м. Одеса, Прес-центр «Paritet»).

3. В розрізі висвітлення виборчої кампанії чітко проявилася тенденція забезпечення максимальної оперативності з моменту отримання інформації до передачі її цільової аудиторії.

В принципі, такий постулат давно відомий, проте під час місцевих виборів 2010 року це прагнення активно реалізовувалося завдяки широкому використанню т.з. «нових медіа» (через інформаційні Інтернет - портали, Twitter тощо).

В Херсонській області найбільш оперативно висвітлювали події такі Інтернет-видання, як «Політична Херсонщина», «Площа свободи», «Новий час», «Український Херсон», а також сайти кандидатів від партій «Третя сила», «Союз лівих сил» та деякі інші. Відмінність нинішнього медіа-середовища полягала в тому, що Херсонська обласна телерадіокомпанія та офіційна газета Херсонської міської ради висвітлювали лише позицію чинного мера односторонньо з позитивного боку. У конфліктних ситуаціях висвітлювалася думка та коментарі тільки однієї сторони.

В Миколаївській області найбільш оперативно висвітлювали виборчі події такі Інтернет-видання, як «Mukola.net», «Новости N», «Преступности.нет», «Ник-Вести». Найбільш вільно себе почували ті ЗМІ, які є недержавними, не належать політичним партіям, і мають достатню незалежність.

В Одеській області найбільш оперативними та інформативними були такі Інтернет ресурси, як «Таймер», «Ревизор», «Контекст Причорномор'я», «ИзбирКом», «Odessa Daily», «Эхо», «Мост-Одесса» та ряд інших.

Під час виборчих перегонів у південному регіоні України (міста Одеса, Ізмаїл, Миколаїв і Херсон, тощо) діяли журналісти та пересічні користувачі Інтернету, які в режимі реального часу повідомляли про основні виборчі перипетії. Такий проект став реальністю завдяки системі відомого сервісу мікроблогів Twitter. Так, «Twitter-трансляція місцевих виборів в Одеському регіоні» стартувала 21 жовтня 2010 року і тривала 10 днів. В ній взяло участь близько 20 журналістів, громадських діячів, студентів. Згаданий проект реалізувала Міжнародна громадська організація «Інтерньюз-Україна» за підтримки Internews-Network.

Вибрані інформаційні Інтернет-ресурси ▼

Політична Херсонщина	http://polit-kherson.info
Площадь свободы	http://www.pskherson.com.ua
Новий час	http://new-time.ks.ua
Український Херсон	http://www.kherson.org.ua
Mukola.net	http://www.mukola.net
Новости N	http://novosti-n.mk.ua
Преступности.нет	http://www.pn.mk.ua
Ник Вести	http://nikvesti.com
Таймер	http://timer.od.ua
Ревизор	http://revisor.od.ua
Контекст Причерноморье	http://www.prichernomorie.com.ua
ИзбирКом	http://www.izbirkom.od.ua
Odessa Daily	http://odessa-daily.com.ua
Эхо	http://eho-ua.com
Мост-Одесса	http://most-odessa.info

ЩО ДАЛІ? РЕЗУЛЬТАТИ ГРОМАДСЬКОГО ОБГОВОРЕННЯ ПРОБЛЕМ

В рамках реалізації проекту Одеської обласної організації ВГО «Комітет виборців України «Журналісти в місцевих виборах 2010 року: навчання, освіта, захист», на півдні України (в містах Одеса, Миколаїв, Херсон) була проведена серія регіональних круглих столів «ЗМІ та місцеві вибори 2010: проблеми та перспективи». На заходах був представлений моніторинговий звіт з реалізації професійних прав журналістів під час місцевих виборів 2010 року щодо відповідної області, продемонстровано наявні аудіо- та відеоматеріали. Представниками ЗМІ та громадських організацій, експертами, співробітниками правоохоронних органів (представники виборчих комісій на жоден з заходів не з'явилися!) було обговорено ряд важливих проблем.

Зокрема:

- перешкоджання професійної діяльності ЗМІ та журналістів і порушення їхніх професійних прав;
- можливості адміністративного та судового оскарження порушень;
- ключові проблеми, які заважали ЗМІ та журналістам якісно і об'єктивно висвітлювати місцеві вибори 2010 року, можливі шляхи їх вирішення.

Важливим результатом проведення «круглих столів» стало спільне напрацювання та узгодження рекомен-

дацій задля підвищення захищеності та збільшення можливостей реалізації професійних прав ЗМІ та журналістів у виборчому процесі. Окрім цього, представники ЗМІ змогли познайомитися з проблемами і специфікою роботи під час виборів своїх колег із сусідніх областей, поділитися професійними «секретами».

Зважаючи на своєрідність виборчої ситуації в кожному регіоні, різну динаміку реалізації журналістами своїх професійних прав (в тому числі і різну кількість фактів перешкоджання професійній журналістській діяльності), вважаємо за необхідне більш детально зупинитися на основних аспектах обговорень на кожному з круглих столів.

РЕГІОНАЛЬНИЙ КРУГЛИЙ СТИЛ В М. ОДЕСІ, ПРЕС-ЦЕНТР "PARITET", 23 ЛИСТОПАДА 2010 РОКУ

В обговоренні прийняли участь близько 20 учасників, переважна більшість представники мас-медіа (редактори, журналісти), а також громадські діячі. Представлений представниками Одеської організації Комітету виборців України моніторинговий звіт, продемонстровані відеоматеріали викликали активне обговорення та дискусії. Журналістська спільнота, відомі в Одесі «акули пера» винесли свій вердикт: порушення прав ЗМІ - перша ознака відмови від демократичних завоювань.

Окремі висловлювання:

Анатолій Бойко, голова Одеської обласної організації ВГО КВУ: На місцевих виборах в Одеській області фактів перешкоджання діяльності засобів масової інформації було набагато більше, ніж на минулих президентських. У нас не було завдання створити якусь картину тотального наступу на ЗМІ, проте на фоні ситуації в Миколаївській та Херсонській областях, Одеський регіон виглядав дійсно проблемно з точки зору дотримання прав журналістів.

Ігор Бринош, керівник юридичного відділу Одеської обласної організації ВГО КВУ: Факти, представлені в звіті, чітко вказують на тенденцію - у журналістів залишається все менше можливостей повноцінно висвітлювати виборчий процес і все частіше (причому в неприхованій та брутальній формі) порушуються їхні професійні права, а відповідно під загрозою перебуває і свобода слова як така.

Леонід Штекель, журналіст, головний редактор інформаційного агентства "Odessa Daily": Журналісти повинні поіменно назвати тих людей, хто порушував права представників ЗМІ під час виборів, та публічно оприлюднити такий список. Потрібно також дати оцінку діяльності пана Ахмерова, як голови Одеської міської територіальної виборчої комісії. Я вважаю, що двійка - це буде забагато.

Зоя Казанжи, журналіст: Країна перетворюється на поліцейську державу з усіма ознаками. Це залякування, недопущення, видворення. Ну, далі будуть арешти ... наркотики, а потім арешти. По-моєму, такий алгоритм.

◀ На фото зліва направо: Леонід Штекель, Ігор Бринош, Анатолій Бойко

РЕГІОНАЛЬНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ В М. ХЕРСОНІ, ПРЕС- КЛУБ "НОВИЙ ДЕНЬ", 25 ЛИСТОПАДА 2010 РОКУ.

В круглому столі прийняло участь близько 30 осіб, 17 з яких журналісти, по одному представнику від органів державної влади (Херсонська обласна державна адміністрація) та органів місцевого самоврядування (Херсонська міська рада), 9 представників громадських організацій, а також студенти факультету журналістики Херсонського державного університету. Результати моніторингового дослідження представили експерти: Дементій Білий (голова Херсонської

обласної організації КВУ); Анатолій Бойко (голова Одеської обласної організації КВУ); Ігор Бринош (керівник юридичного відділу Одеської обласної організації КВУ); Олександр Токаленко (керівник юридичного відділу Херсонської обласної організації КВУ). Учасниками заходу найбільш активно обговорювалися питання, яким же чином журналістам убезпечити себе від порушень професійних прав, переслідування, тиску, погроз.

На фото: Ігор Бринош

Окремі висловлювання:

Оксана Казакова, заступник редактора газети «Гривня»: права журналістів порушуються частіше за все внаслідок незнання співробітниками органів влади і місцевого самоврядування законодавчої бази, яка регулює діяльність ЗМІ та журналістів. Можна в якості експерименту провести навчальні семінари з прав журналістів для депутатів Херсонської міської ради нового скликання.

Катерина Олеярник, головний редактор інформаційного агентства «Таврія Ньюз»: ЗМІ і журналісти часто стикаються з ситуацією, коли для захисту своїх прав необхідно отримати не просто посилання на норму закону, а актуальну консультацію у вигляді алгоритму дій журналіста в конкретних випадках порушення професійних прав. Необхідно приділити увагу підготовці таких методичних посібників та поширити їх серед ЗМІ та журналістів.

На фото зліва направо: Дементій Білий, Олександр Токаленко, Анатолій Бойко, Ігор Бринош

РЕГІОНАЛЬНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ В М. МИКОЛАЄВІ, ПРЕС-КЛУБ "ПЕРЕХРЕСТЯ", 26 ЛИСТОПАДА 2010 РОКУ.

В круглому столі прийняло участь 18 учасників, переважно представники регіональних засобів масової інформації. Особливістю цього круглого столу стала участь в заході представників правоохоронних органів - прес-секретаря Миколаївської обласної прокуратури та інспектора відділу зв'язків з громадськістю УМВС України в Миколаївській області. З результатами моніторингу реалізації професійних

прав журналістів Миколаївської області під час виборів присутніх ознайомив керівник Миколаївського прес-клубу «Перехрестя» Руслан Подгорний, з аналогічними дослідженнями в Одеській та Херсонській області — керівник юридичного відділу Одеської обласної організації ВГО КВУ Ігор Бринош.

▲ На фото: Владислав Гнатенко, відділ зв'язків з громадськістю УМВС України в Миколаївській області

▲ На фото зліва направо: Віталій Мехеда (головний редактор ТРК «НІС-ТВ»), Наталя Абрамова (прес-секретар прокуратури Миколаївської області)

Окремі висловлювання:

Віталій Мехеда, головний редактор ТРК “НІС ТВ”: інцидент з видворенням знімальної групи телеканалу з виборчої дільниці не є характерним випадком для Миколаївського регіону. Близько сотні виборчих дільниць області були обладнані відеокамерами і на кожне порушення журналісти були готові реагувати. Однак, їх спіткало “розчарування”.

Павло Репешко, адвокат, медіа-експерт Інституту Медіа-права: необхідно в майбутньому розробляти для членів виборчих комісій пам’ятки з роз’ясненням прав журналістів, публікувати таку інформацію в ЗМІ для підвищення освітнього рівня членів виборчкомів.

Анатолій Бойко, голова Одеської обласної організації ВГО КВУ: в нинішню виборчу кампанію багато нарікань викликав підбір членів дільничних комісій.

Зокрема те, що близько 70% від їх кількості формувалося з одного “центру”, часом всі посадові особи комісії були представниками однієї політичної сили, сили більшості. І ця більшість що хотіла, те й робила, в тому числі і виставляла за двері журналістів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Спираючись на результати проведеного моніторингу реалізації професійних прав журналістів Одеської, Миколаївської та Херсонської областей під час місцевих виборів зразка 2010 року, Одеська обласна організація ВГО "Комітет виборців України" спільно з регіональними партнерами,

наголошує на необхідності приділення особливої уваги забезпеченню незалежності, захищеності та безперешкодної діяльності засобів масової інформації та їх представників під час виборів, а також усунення правових, процедурних, організаційних та інших перешкод для об'єктивного та якісного висвітлення виборчих процесів.

У зв'язку з цим, далі наводимо підготовлені РЕКОМЕНДАЦІЇ засобам масової інформації та журналістам, Верховній раді України, органам виконавчої влади та виборчим комісіям, правоохоронним органам.

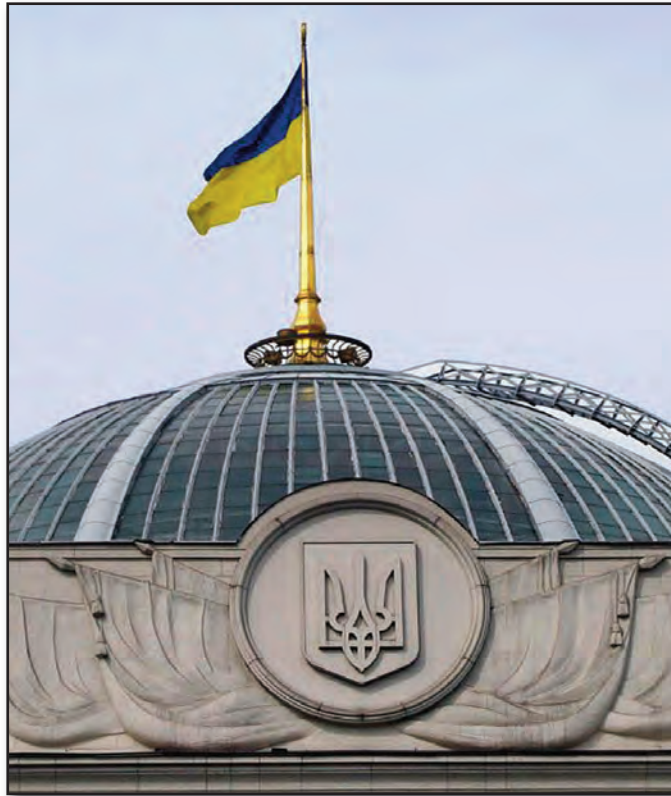
РЕКОМЕНДУЄМО:

ЗМІ ТА ЖУРНАЛІСТАМ:

* проводити навчання співробітників, постійно підвищувати рівень правової грамотності стосовно виборчих питань і статусу представників ЗМІ (особливо в ситуації мінливого правового поля);

* активізувати захист своїх прав в судових та правоохоронних органах до повного логічного завершення, не обмежуючись лише привертанням уваги громадськості до конкретних випадків порушень.

РЕКОМЕНДУЄМО:**ВЕРХОВНІЙ
РАДІ
УКРАЇНИ:**

- * більш чітко і конкретно врегулювати статус представників ЗМІ у виборчому процесі в профільних нормативних документах;
- * розширити склад правопорушень за перешкоджання професійній діяльності журналістів та ЗМІ під час виборів;
- * узгодити виборче законодавство і профільні “журналістські” нормативні акти щодо статусу (прав і обов’язків) журналіста під час виборчого процесу.

РЕКОМЕНДУЄМО:

ОРГАНАМ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, ВИБОРЧИМ КОМІСІЯМ:

* забезпечити ЗМІ та журналістам безперешкодний доступ на всі публічні заходи, засідання виборчих комісій та отримання необхідної інформації;

* не допускати в майбутньому перешкоджання діяльності ЗМІ та реалізації професійних прав журналістів у будь-яких формах;

* при формуванні територіальних (окружних) виборчих комісій передбачити спеціальну посаду співробітника по зв'язках з громадськістю та ЗМІ для надання офіційної інформації, координації роботи, просвіти членів підпорядкованих виборчих комісій та інших учасників виборчого процесу щодо статусу ЗМІ та журналістів, або чітко та недвозначно віднести ці функції до обов'язків заступників чи секретарів відповідних комісій.

РЕКОМЕНДУЄМО:

ПРАВООХОРОННИМ ОРГАНАМ:

- * вжити всіх необхідних заходів для попередження фактів перешкоджання професійній діяльності ЗМІ та журналістів в будь-якій формі;
- * забезпечити своєчасне і всебічне розслідування справ щодо перешкоджання діяльності ЗМІ та журналістів з притягненням до відповідної правової відповідальності винних осіб.

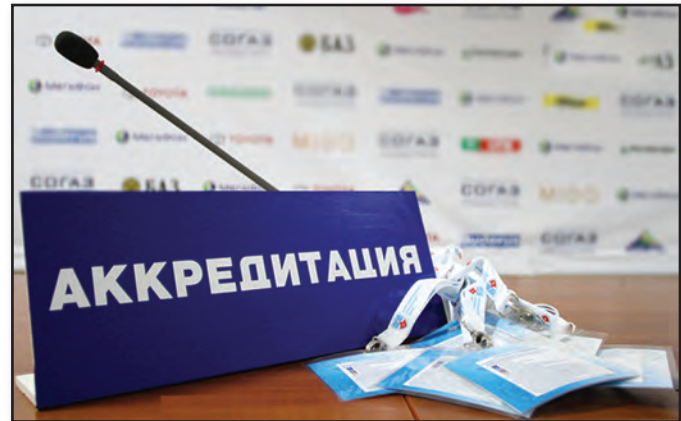
ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГУ

Як засвідчив проведений моніторинг реалізації професійних прав журналістів під час місцевих виборів 2010 року в трьох областях Півдня України, чітко проявилася тенденція обмеження та порушення прав ЗМІ та їх представників безпосередньо в ході виборчого процесу. В усіх трьох регіонах такі порушення мали різну форму та динаміку, проте однозначно негативно вплинули на прозорість та відкритість виборчого процесу, а також знизили контрольну функцію ЗМІ як “четвертої влади”.

Проте, вже після підведення результатів виборів та формування нового складу місцевих представницьких органів влади, права засобів масової інформації та журналістів продовжують порушуватися. І що викликає найбільше занепокоєння — звуження прав представників ЗМІ знаходить своє правове закріплення в нормативних документах місцевого характеру.

Так, 25 листопада 2010 року депутати Херсонської міської ради прийняли рішення “Про затвердження Положення про постійні комісії міської ради VI скликання”. Двічі в згаданому Положенні (пункти 1.2.8 та 1.2.10) прописано положення, яке фактично вводить цензуру в Херсонській міській раді: “На засіданні постійної комісії мають право бути присутніми представники засобів масової інформації, за попереднім погодженням з головою комісії”.

9 грудня 2010 року депутати Миколаївської міської ради прийняли Регламент, в якому обмежили права журналістів. Зокрема, пункт 4 статті 2 передбачає, що за рішенням міської ради можуть проводитися закриті пленарні засідання міської ради. Пункт 8 згаданої статті передбачає обов’язки представників засобів масової інформації. Зокрема, під час проведення пленарних засідань і засідань президії представники ЗМІ повинні знаходитися в спеціально відведених для них місцях і залишати сесійну залу під час роботи сесії лише у випадку крайньої необхідності. Представники ЗМІ повинні не заважати роботі депутатів міської ради,

інших присутніх (фотографувати зі спалахом, необмежено пересуватися по залу, встановлювати засоби для зйомки перед виступаючими), не допускати проведення інтерв'ю шляхом зйомки і запису всупереч волі депутата або посадової особи міськради.

Крім цього, останнім часом почастишали випадки застосування чиновниками та представниками правоохоронних органів України насильства по відношенню до представників засобів масової інформації, які виконували свої професійні обов'язки. Так, за даними Незалежної медіа-профспілки України і Київської незалежної медіа-профспілки, з червня 2010 року зафіксовано такі факти стосовно журналістів телеканалу СТБ та "5-го каналу", "Газети по українськи". Декого з журналістів побили, іншим поламали обладнання та вилучили знімки і записи, зроблені на офіційних заходах.

Таким чином, наразі засоби масової інформації в Україні та їх журналісти стали перед новими викликами часу стосовно своєї незалежності та захищеності. Журналістській спільноті, як і всьому суспільству в цілому, необхідно дати відповідь на ряд запитань і зробити відповідні висновки.

Зокрема,

Чи відповідають згадані положення прийнятих

місцевих актів нормам чинного українського законодавства, в тому числі положенням Законів України "Про інформацію", "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", "Про телебачення і радіомовлення", "Про інформаційні агентства", "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації", "Про місцеве самоврядування в Україні"?

Чи вказані факти не є спробами нової місцевої влади ввести цензуру та узурпувати право на отримання громадянами відкритої за своїм характером інформації?

Чи ескалація насильства по відношенню до представників ЗМІ та практика терпимості влади до винуватців злочинів проти ЗМІ не ставить під сумнів принцип верховенства права в Україні?

Ігор Бринош
керівник юридичного відділу
Одеської обласної організації ВГО
"Комітет виборців України"

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ “КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ”

ODESSA REGIONAL ORGANIZATION OF ALL-UKRAINIAN NGO “COMMITTEE OF VOTERS OF UKRAINE”

Одеська обласна організація Всеукраїнської громадської організації “Комітет виборців України” (ООО ВГО КВУ) - неурядова незалежна громадська організація, місією якої є активізація громадян до участі в управлінні державою та реалізації своїх конституційних прав, а також сприяння проведенню вільних, чесних та демократичних виборів в Україні.

Метою діяльності організації є не лише допомога конкретним людям у вирішенні їх конкретних питань, а й ініціювання інституційних змін, які б наблизили українське суспільство до демократичних стандартів.

Діяльність організації включає в себе такі основні напрямки:

Сприяння максимально чесному і законному ходу виборчих кампаній.

Організація здійснює системне спостереження за ходом виборчих кампаній, інформування громадськості про хід виборчого процесу, привертання уваги виборчих комісій, влади і громадськості до найгостріших проблем, пов'язаних з ходом виборчих кампаній. Крім

Odessa Regional Organization of All-Ukrainian NGO “Committee of Voters of Ukraine” is non-governmental independent public organization. Its mission is the intensification of the citizen's participations in the governance and the realization of their constitutional rights, also help in the holding of the free, fair and democratic elections in Ukraine.

The aim of the organization is not only the help to the certain people in solving their problems, but also the initiation of the institutional changes which would make Ukraine closer to the democratic standards.

Activity of the organization includes next key directions:

Promotion to the fair and lawful course of election campaigns.

Organization implements systematic monitoring of course of the electoral campaigns, informs society about course of the electoral process, turns the mind of the election commissions, authority and society to the most urgent problems of electoral process course. Besides, the organization provides trainings for the members of the election

цього організацією проводяться тренінги для членів виборчих комісій, кампанії з просвіти виборців, надається безкоштовна юридична допомога виборцям.

Вартові демократії (watchdog):

В рамках цього напрямку діяльності організація постійно проводить моніторинг діючої влади, що включає в себе: аналіз виконання передвиборчих обіцянок, спостереження за роботою органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, розвитком та діяльністю партій як основного посередника у комунікації між виборцем і владою, діяльністю депутатів різних рівнів, сільських, селищних та міських голів.

Розвиток громадянського суспільства в Одеській області:

В рамках цього напрямку організація проводить просвітницькі кампанії і програми для підвищення правової освіти громадян, здійснює проекти спрямовані на інформаційно-методологічну підтримку громадських організацій і ініціативних груп громадян в районах області, проводить конкурси мікро-грантів. Розробляє та впроваджує локальні нормативно-правові акти.

Сприяння розвитку місцевого самоврядування:

В рамках цього напрямку проводяться навчальні семінари та тренінги для депутатів місцевих рад, організовується стажування, видається та поширюється навчальна література.

commissions, educational campaigns for the electorate, gives free juridical help for electorate

Guardians of democracy (watchdog).

In this direction of the organization's work it constantly monitors the authority. It includes analysis of execution of pre-election promises, supervision of Local Governments, execution power, development and activities of political parties as the main facilitator in communication between voters and authority, activities of the deputies of the different levels, heads of the local councils.

Development of the civil society in Odessa's region.

In this area organization holds educational campaigns and programs for the raising of the law education of citizens; organize projects which directed to informational and methodological support of the NGOs and the initiative groups of the citizens in the region, carries out micro grand contests. Develops and implements local regulations.

Promotion to the development of the Local Government

In this field of the organization's activities educational seminars and trainings for deputies of local councils, organization of traineeships, publishing and distribution of the educational literature are carried out.

Правозахисна та правопросвітня діяльність:

В рамках організації постійно діє юридична приймальня, проводиться моніторинг дотримання прав людини, надається безкоштовна правова допомога громадянам. Отримана інформація щодо порушень прав людини аналізується, робляться висновки щодо оптимальних варіантів захисту прав людини та рекомендації щодо ліквідації (мінімізації) таких порушень.

Одеська обласна організація ВГО КВУ створена у 1997 р. (легалізована у 1998 р.), як юридична особа здійснює свою діяльність з 2004 р. Організація постійно проводить різноманітні публічні та медіа-заходи, які широко висвітлюються у ЗМІ та Інтернеті, має власний інформаційний портал www.izbirkom.od.ua та громадсько-політичну обласну газету "ІзбірКом". В районах Одеської області виконання проектів організації забезпечують 3 районні організації (Білгород-Дністровська, Котовська, Роздільнянська районні організації ВГО КВУ) та районні представництва в Ізмаїльському та Ренійському районах. Організація тісно співпрацює з місцевими, всеукраїнськими та міжнародними громадськими організаціями, ЗМІ, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Activity in the field of Human Right's protection.

There is a permanent legal reception in the organization. It monitors human rights, gives free legal aid to citizens. The information about violation of human rights are analyzed, organization makes conclusions for the optimal protection of human rights and makes the recommendations for the elimination (minimization) of such violations.

Odessa Regional Organization of All-Ukrainian NGO "Committee of Voters of Ukraine" was founded in the 1997 –th. (was legalized in the 1998-th). It operates as a legal entity from the 2004-th. Organization permanently holds different public and media events, which receive wide media coverage, has its own web site www.izbirkom.od.ua and social and political region newspaper "Izbirkom". 3 district organizations (Belgorod-Dnestrovskiy's, Kotovsk's and Rozdelnaya's organizations of the All-Ukrainian NGO "Committee of Voters of Ukraine") and district offices in the Ismail's and Reny's districts carry out the projects of the organization in the districts of the Odessa's region. Organization closely collaborates with local, national and international civic organizations, media, executive power and local governments.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ ОДЕСЬКОЇ, МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ- 2010

Організація з 1998 р. має великий досвід виконання просвітницьких, правозахисних, моніторингових, тренінгових та інформаційно-аналітичних місцевих, регіональних та міжнародних проектів (підтриманих АВА/РОЛІ, NED, NDI, Charles Mott Foundation, ОБСЄ, Development Associates, inc, MSI та проектом „Гідна Україна”, Посольствами США, Польщі і Нідерландів в Україні, МФ „Відродження”, канадсько-українською Фундацією “Демократичні інституції і практики”, Східноєвропейським демократичним центром, Фрідом Хаус, Black Sea Trust for Regional Cooperation, UNITER та фондом „Східна Європа”, тощо) як власних, так і в якості регіонального партнера ВГО “Комітет виборців України”.

From the 1998-th organization has a big experience of carrying out educational, Human Rights, monitoring, training, informational and analytical projects at the local, regional and international levels (which were supported by ABA/ROLI, NED, NDI, Charles Mott Foundation, OCSE, Development Associatesinc., MSI, project “Worthy Ukraine”, embassies of USA, Poland and Netherlands in Ukraine, “International Renaissance Foundation”, Ukrainian and Canadian Foundation “Democratic institutes and practices”, Eastern European democratic center, Freedom House, Black Sea Trust for Regional Cooperation, UNITER, foundation “Eastern Europe”, etc.). In those projects All-Ukrainian NGO “Committee of Voters of Ukraine” was an organizer or a partner of All-Ukrainian NGO “Committee of Voters of Ukraine”

**Одеська обласна організація ВГО
“Комітет виборців України”**

**Юридична та фактична адреса: 65091,
Україна, м. Одеса, вул. Сади́ковська, 25**

Поштова адреса: 65023, Україна, м. Одеса, а/с 209

Телефон/факс (048)716-40-18, (048)716-46-83

Електронна пошта: odesakvu@ukr.net

Інтернет-сторінки: www.cvu.od.ua, www.izbirkom.od.ua

**Odessa Regional Organization of All-Ukrainian NGO
“Committee of Voters of Ukraine”**

Address: p.o. box 209, Odessa 65023 Ukraine

Telephone number: (048)716-40-18, 716-46-83

Fax number: (048)716-40-18

E-mail: odesakvu@ukr.net

Web site: www.cvu.od.ua, www.izbirkom.od.ua

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВГО “КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ”

**“РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ ОДЕСЬКОЇ, МИКОЛАЇВСЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ
ОБЛАСТЕЙ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ — 2010”**

МОНІТОРИНГОВИЙ ЗВІТ

Будемо щиро вдячні за відгуки, побажання, рекомендації стосовно вміщених у виданні матеріалів, які Ви можете направити поштою на адресу 65023, Україна, м. Одеса, а/с 209, або на електронну адресу odesakvu@ukr.net

Авторський колектив: Бринош І., Бойко А.

Редактор, коректор — Бринош І.

Дизайн, комп'ютерна верстка — Швець Д.

Інфографіка - Бринош І., Швець Д

Підписано до друку 10.12.2010.

Надруковано СПД Швець Д.А. Свідоцтво про державну реєстрацію ВО2 №425616

Наклад 300 прим.

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
“КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ”

ODESSA REGIONAL ORGANIZATION OF ALL-UKRAINIAN NGO
“COMMITTEE OF VOTERS OF UKRAINE”

Проект "Журналисти в місцевих виборах 2010 року: навчання, просвіта, захист" реалізований Одеською обласною організацією ВГО Комітет виборців України, за фінансової підтримки Міжнародного фонду "Відродження".

ХРОНІКА ПОРУШЕНЬ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ

19 листопада
Голова Одеської міської ТВК відмовився зареєструвати інформаційний запит журналіста газети «ІзбірКом» та надати інформацію про результати виборів на окремих ділянках

4 листопада
Близько 16 представників ЗМІ співробітники міліції не допускали до зали засідань, де проходило безперервне засідання Одеської міської ТВК

3 листопада
Кореспондента газети «ІзбірКом» не допустили на безперервне засідання Одеської міської ТВК

Підрахунок голосів та встановлення результатів виборів

31 жовтня
Журналістів знімальної групи телекомпанії «STV» перед закінченням голосування, з погрозами та застосуванням фізичної сили, видворили щонайменше з трьох виборчих ділянок. Привід — немає паспорту, «журналістське посвідчення не документ».

31 жовтня
За 10 хвилин до закінчення голосування, з виборчої ділянки у м. Миколаєві грубо видворили (із погрозами, образами та застосуванням фізичної сили) знімальну групу ТРК «НІС-ТВ»

31 жовтня
Провакація на виборчій ділянці у м. Херсоні: журналістам газети «Вільний вибір» заборонили проводити фото-відео-аудіо запис, погрожували, викликали міліцію

31 жовтня
Журналіста газети «Сьогодні» намагалися видворити за межі виборчої ділянки, вимагаючи додатково до посвідчення журналіста паспорт громадянина України

16 жовтня
Кореспондента газети «Вільний вибір» Г.Бахматову та ряд інших журналістів не допустили на засідання Херсонської міської ТВК

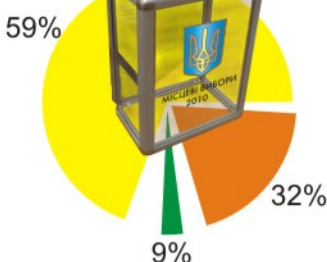
13 жовтня
Скоєно напад на Сергія Братчука, журналіста, кандидата у депутати Одеської міської ради. Сам журналіст пов'язує нанесення йому тілесних ушкоджень безпосередньо з професійною діяльністю і одночасно заявляє про тиск з боку міліції щодо визнання «побутового» характеру травми.

Напередодні дня голосування

- Одеська область
- Херсонська область
- Миколаївська область

МІСЦЕВІ ВИБОРИ 2010

Кількість звернень журналістів, по регіонам

4 листопада
На засіданні ТВК в Херсонській області, журналістові видання «Навколо тебе» І.Трубаєву погрожував депутат міськради, вимагаючи припинити відеозапис

1 листопада
Голова Одеської міської ТВК за власним одноосібним рішенням відмовив в присутності на засіданні комісії журналістам ТРК «Новая Одесса»

1 листопада
Під час нічного підрахунку голосів офіційні спостерігачі від одного з кандидатів у депутати міськради (поза виборами — співробітники охоронного агенства) напали на знімальну групу одеського телеканалу «АТВ» і застосовуючи фізичну силу грубо видворили їх з виборчої ділянки.

31 жовтня
Журналістів знімальної групи одного з одеських телеканалів намагалися видалити з виборчої ділянки за вказаним головою комісії алгоритмом: «голосуємо-протокол-міліція-виводимо»

31 жовтня
Кореспондента газети «ІзбірКом» та ряд інших журналістів не допустили до будівлі, де розміщувалася Одеська міська ТВК, посилаючись на особисте розпорядження голови тервиборчкому

31 жовтня
Знімальну групу телекомпанії «Медіа-інформ» «попросили» покинути виборчу ділянку, пославшись на те, що має приїхати інший телеканал і «журналістів буде забагато»

День голосування 31 жовтня 2010 року

28 жовтня
Багатоох представників ЗМІ та суб'єктів виборчого процесу не допустили до видавництва «Чорномор'я» на виїздне засідання Одеської міської ТВК, на якому ДВК видавали виборчі бюлетені

14 вересня
На звіт Херсонського міського голови не було допущено ряд журналістів та депутатів міської ради. Коли журналісту Дементію Білому вдалося «прорватися» на захід і призвати мера впустити журналістів на публічний захід — він був побитий близьким до мера підприємцем.

ДВК
ДІЛЬНИЧНА
ВИБОРЧА КОМІСІЯ
ТВК
ТЕРИТОРІАЛЬНА
ВИБОРЧА КОМІСІЯ

STOP
ПРЕССА